

KÖZÉPEURÓPAI KÉRDÉSEK

AZ ANSCHLUSS ÉS A DUNAI ÁLLAMOK IPARA

Az Anschluss visszahatása a dunai államok iparára és kereskedelmi viszonyaira különösen a nyersanyag és hadiipar tekintetében jelentékeny. Előző számunkban ismertettük, hogy Németország 184 millió tonnányi széntermelésével szemben 1937-ben Ausztriáé mindössze 230 ezer tonna volt a szükségleteinek csak jelentéktelenebb részét (515 ezer tonna) fedezte Németországból, míg nagyobb részét (1 millió 30 ezer tonna) Csehszlovákiából és Lengyelországból (780 ezer tonna). Ennek oka az volt, hogy a cseh és lengyel szén kitűnően állotta a versenyt a német szénnel. Ma ellenben a német vízi utak megolcsóbbításával és kibővítésével a német szén is olcsóbb az osztrák piacokon, ami jelentékeny deviza megtakarítást jelent Németországnak.

Ami az osztrák fatermelést illeti kilenc millió ötszázezer köbméteres termelése körülbelül fedezi a 10 millió köbméternyi német behozatali szükségletet. Meg kell jegyeznünk itt, hogy Ausztria mintegy 60 százalékát használta fel fatermelésének, melynek egyébként alig 10 százaléka került német piacokra, a többit más országok, különösen Olaszország vásárolta fel.

Noha közvetlenül az Anschluss után a német kormány megtiltotta az osztrák fa kivitelét, kevés a valószínűsége annak, hogy ezáltal Németország egész szükségletét vagy annak nagyrészét fedezni tudja. Kétségtelenül Berlin a termelés fokozására gondol, ami jelentékenyen növelheti az osztrák kitermelést. S ez végülis az osztrák tartalék teljes kiapadását eredményezi. Ugyancsak nagy reményeket fűz Németország az osztrák vasérc hathatósabb kiaknázásához is, de nem hihető, hogy tévedünk, ha azt állítjuk, hogy ezen a téren is csalódás éri. Míg 1937-ben Németország vasérctermelése 8 és félmillió tonna volt, Ausztriáé alig érte el az 1 millió 900 ezer tonnát. Az első pillanatra a viszonylag jelentékeny szám alkalmas arra, hogy illuziókat keltsen az osztrák vasércnek a német ipar ilyenirányú szükségleteihez való kiadós hozzájárulása iránt, a helyzet azonban kevésbé látszik olyan kedvezőnek, ha a következő két körülményt tekintetbe vesszük. Elsősorban az osztrák vasérctermés a német ipar vasércszükségletéhez viszonyítva, mely meghaladja a 20 és félmillió tonnát, alig jöhet tekintetbe, mert Németországnak ezenkívül is nagyarányú vásárlásokat kell eszközölnie külföldön. Másodsorban nem kell elfelejteni, hogy az osztrák termelés 75 százaléka a belső szükséglet fedezésére esik s azt sem tehetjük fel, hogy az Anschluss, mely a német négyéves tervben való részvételre kényszeríti Ausztriát, bármilyen tekintetben is csökkenti vasércszükségletét, sőt bizonyára növeli azt. Nem tételezhető fel tehát, hogy Németország ércszükséglete az Anschluss következtében kielégítő módon ellátható a belső termelésből. Ellenvethetik német részről, hogy a produktiót jelentékenyen növelni lehet az osztrák s különösen a steier ércbányák fokozottabb kiaknázásával. Ezek beruházása azonban hosszú időt és nagy tőkebefektetést igényel. Az osztrák vasérc vasértéke egyébként is alacsony és kérdés, hogy Németország mennyire csinál jó üzletet, ha terveinek megfelelően nagy tőkebefektetést szentel reá. Hivatalos német körökben egyébként az a vélemény, hogy az osztrák vastermelés megkészenedhet.

Ami az elektromosságot illeti, ismereteseek azok a széles beruházási tervek az osztrák vízi erők kihasználását illetően, melyek lehetővé tennék, hogy az osztrák ipar lehetőség szerint függetlenítse magát a Ruhrvidéki széntől. Az optimizmus azonban, ami eziránt megnyilvánul, kissé túlzottnak tekinthető. Nem kevesebbről van ugyanis szó, mint hogy az osztrák áramtermelést, mely eddig évi 2.5 millió kilowattóra volt, évi 25 millió kilowattóra emeljék fel, tehát megtízszerezzék! Ez minden bizonnyal nagy költségeket emészt fel s még abban az esetben is, ha összehozható a felállítandó hatalmas centráléhoz szükséges tőke, a hasonló kísérletek gyümölcseire évekig várni kell.

A textilipart illetően Berlin ugyancsak nagy reményekkel tekint a termelés felemelése elé. A Frankfurter Zeitungban június 5.-én megjelent táblázat a német és osztrák textilipar nyersanyagellátásáról nyilvánvalóvá teszi, milyen nehézségekkel kell Németországnak ezen a téren is megküzdeni:

A textilipar nyersanyagellátása 1937-ben

	Ausztria		Németország	
	tonna	%	tonna	%
Celluloze	2.380	5.2	106.516	14.8
Műselyem	—	—	55.926	7.8
Len	1.590	3.4	58.000	8.1
Gyapju és mügyapju	5.080	11.2	116.550	16.2
Gyapot és mügyapot	36.730	80.2	381.832	33.1
Összesen	45.780	100.0	718.824	100.0

A fenti táblázatból kitűnik, hogy a mügyapjunak az osztrák textiliparban csak kiegészítő szerepe volt, míg a gyapot (az összes nyersanyagok 4/5-e) túlszárnyalta a többiek jelentőségét. Németország arra törekszik, hogy csökkentse az osztrák ipar gyapotfogyasztását s ennek érdekében már meg is kezdte a celluloze termelés fokozását. A megérdemelten jóhírű osztrák textiliparnak *Ersatz*-iparrá való átalakítása nem történhetik a minőség süllyedése nélkül, ami feltétlenül és nyomban érezhetővé válik. Az osztrák gyapju és gyapot termékek, kész áruk és szálak mindig élénk keresletnek örvendtek a piacokon. Ha ezek kivitele csökken, vagy a póanyagok bevezetésével teljesen megszűnik, Nagynémetország kereskedelmi mérlegének vesztesége szükségszerűen meghaladja azt az összeget, amit a nyersanyagvásárlások kiküszöbölésével devizában megtakarít. Mert Ausztria előbb könnyűszerrel hozzájutott devizasükségletéhez a gyártott textilcikkek eladásával.

Jellemző, hogy német részről lehetségesnek tartják az osztrák ipar Anschluss utáni kivitelének az azelőtti nivón való megtartását. S kétségtelenül ebben az értelemben történtek is lépések: az angol, cseh és olasz szövőszálaknak némettel való helyettesítése. Csak a gyakorlat fogja megmutatni, hogy ez a helyettesítés lehetséges-e s ha igen, milyen gazdaságpolitikai eredményre vezet. A német kereskedelmi sajtó véleménye szerint a siker főleg attól függ, hogy a vásárlók milyen mértékben alkalmazkodnak az új helyzethez, mennyire fogadják szívesen a vegyes termékeket szemben az előbbi természetes áruval. Egy azonban már világos: a külföldi vásárlóknál máris elhidegülés tapasztalható az Anschluss utáni osztrák termékek iránt. A vegyes és póanyagok nagyobb foku bevezetése pedig csak fokozhatja ezt a tartózkodást.

Középeurópa többi államai között, melyeknek ipari és bányatermelését erősen befolyásolja az Anschluss, első helyen áll Jugoszlávia. Ismeretes, hogy az osztrák bankok mintegy 184 millió dinárt ruháztak

be Jugoszláviába s az ettől függetlenül nyújtott hitel összege is körülbelül hasonló összeget tesz. Ez a 365 milliónyi kihelyezés és hitel jelenleg német kezekben van s ennek következtében Németország csak fokozhatja gazdasági befolyását. A szóbanforgó bányák ugyanis a hadiipar számára igen fontos nyersanyagokat, bauxitot, vasat, ólmot, cinket, rezet és krómot termelnek. Termelékenységük szüntelen fokozása várható az új helyzet következtében, ami viszont jelentékeny új beruházást igényel.

Románia és a román ipar, melynek petróleumtermelése magasan tulszárnyalja minden más ipar jelentőségét, mindig célpontja lesz a német törekvéseknek. A román petróleumtermelés, mely 1925-ben alig maradt a 9 millió tonna alatt, a következő években 7 millió tonnára csökkent le. De állandóan új területek kiaknázásába kezdenek az árak csökkenő tendenciájának ellenére is. Németország és Olaszország komolyan törekednek minél nagyobb érdekeltséget szerezni a román petróleumból. Németországnak az osztrák érdekeltségek átvételével most sikerült növelni befolyását, ami lehetővé teszi számára, hogy némileg javítsa petróleumellátását. Ez az az éppannyira katonai és politikai, mint gazdasági kérdés, amit a német sajtó szívesen kerül. Sokkal szívesebben foglalkoznak az osztrák petróleumtermelés fokozásának kérdésével, melyet a múlt évi 33.000 tonnával szemben, több, mint kétszeresére, 70 ezer tonnára kívánnak fokozni. Minthogy a múlt évben az osztrák petróleumbehozatal 100.000 tonnát tett, alig hihető, hogy még a termelés kívánt fokozásával is számottevő előnyökhöz jut a német petróleum-szükséglet. Illetékes körök foglalkoznak néhány Magyarország területén talált petróleumkut kiaknázásának kérdésével is, bár ez a terv túlzottan optimista, mert ha a ma is jelentékeny német befolyás Magyarországon egyre növekszik is, ez egyáltalán nem tudja megakadályozni azt, hogy Magyarország egyébként jelentéktelen petróleumtermelését ne saját szükségleteinek fedezésére fordítsa. Ez nem jelenti azt, hogy a befolyás valójában ne növekedett volna az Anschluss folytán. Nagynémetország ma Magyarország élelmiszer fölöslegének háromnegyedrészt vásárolja fel és nem devizában fizeti, amiből önként következik, hogy a német tőke egyre nagyobb jelentőségre tesz szert a Budapest környéki ipar fejlődésében. Tudjuk, hogy a Római Jegyzőkönyvet, mely szoros gazdasági kapcsolat kiegészítését célozta Olaszország, Ausztria és Magyarország között, az Anschluss következtében felmondták. Következésképp Olaszország magyarországi gazdasági befolyásának csökkenése s a német befolyás megerősödése ugyancsak az Anschluss eredményének tekinthető.

(G.)

A HABSBURGOK ÉS A MAGYAR SZOCIOGRAFIA. „A szociográfiai irodalomnak érdekessége a Habsburg-ház egyik fiatal tagjának, Etelka főhercegnőnek magyar fordításban is megjelent tanulmánya az alföldi tanyavilágról. Voltaképpen doktori értekezésnek készült, tartalma, szempontjai, de különösen a szerző rendkívül alapos tárgyismerete azonban jóval az ilyen dolgozatok átlaga fölé emeli. Pedig Etelka főhercegnő sohasem látott magyar tanyát e kérdés irodalmát azonban, mint könyvéből kitűnik, annál nagyobb részletességgel tanulmányozta, azonkívül a hiányt igyekezett pótolni dániai tanulmányutjával, amelyeken nemcsak fogalmat alkotott a tanyáról, de alkalma nyílt a magyar tanyái irodalom ismerete alapján az összehasonlításra is. Talán ez magyarázza, hogy olykor éles bírálatot gyakorol a magyar tanyái állapotokról.” (Magyar Szemle. 1938 szeptemberi száma, 43-44. o.)